

מדיניות חקלאית

כנס ענפי הנשירים – 14.1.2020

אורי צוק בר, סמנכ"ל אסטרטגיה, משרד החקלאות ופיתוח הכפר

תועלות ענף חקלאות: אספקת תוצרת ו-...

ריאות
ירוקות

תעסוקה
בפריפריה

קשרים
בינלאומיים

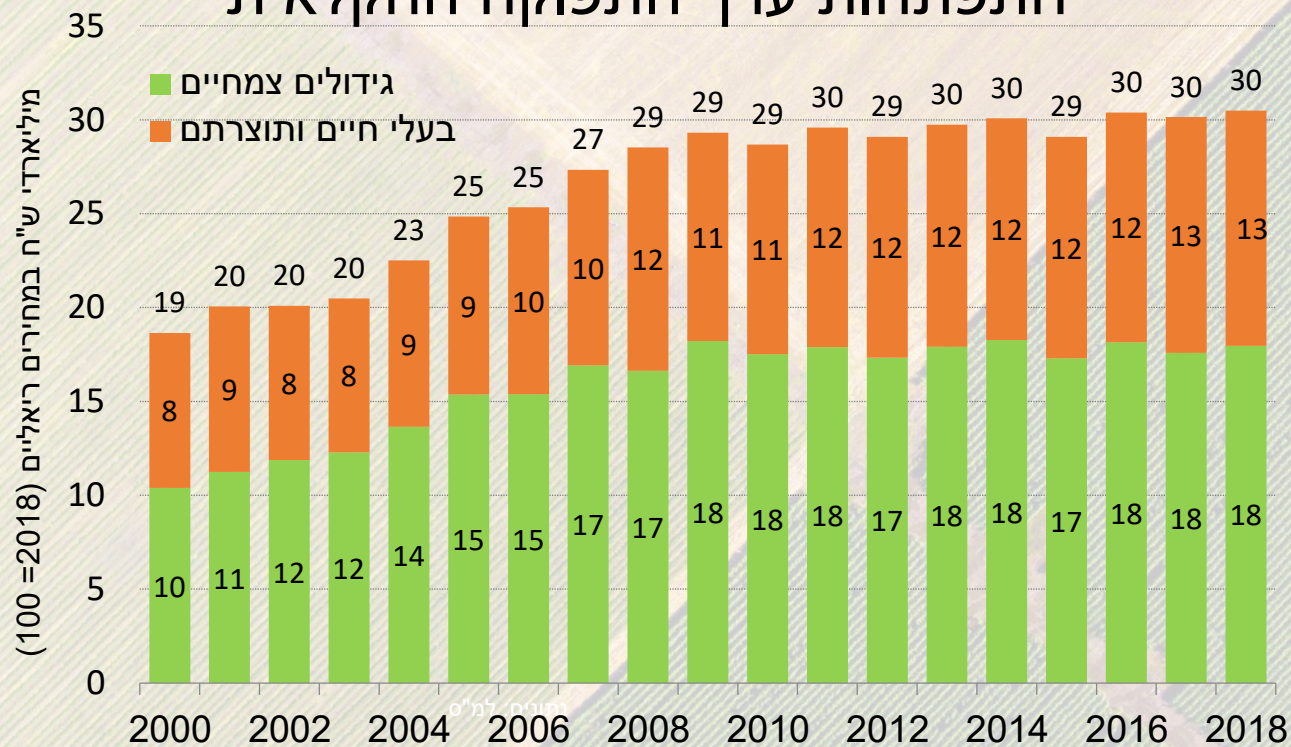
בסיס
הכרחי
לאגריטק

תועלות
סביבתיות

שמירה
על
קרקעות

תמונת מצב

התפתחות ערך התפוקה החקלאית

• סטגנציה בתקופה

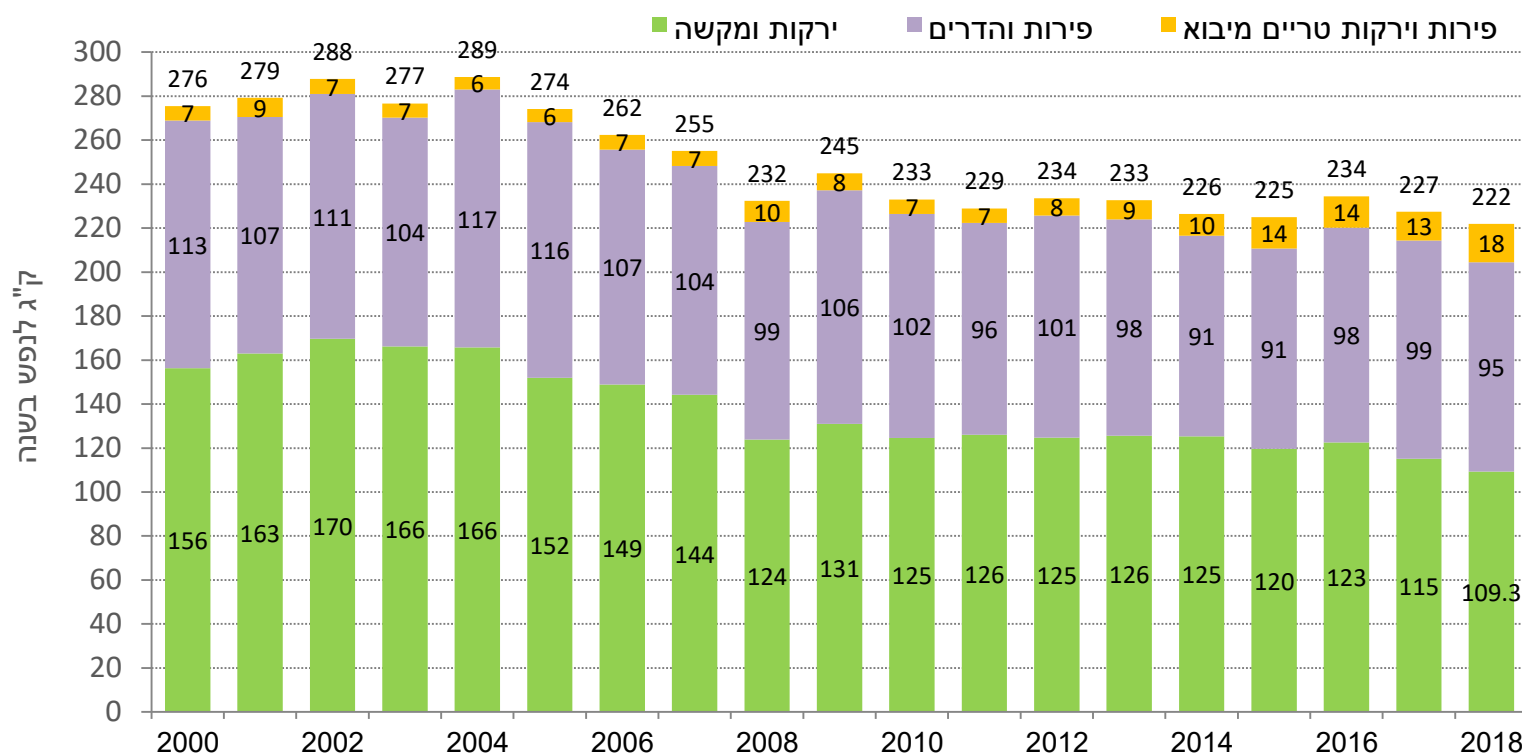
• ירידה בפריון

• עלייה ביבוא

ירידה בצריכה של פירות וירקות

4

אספקה ברוטו לנפש של ירקות (ללא תפוז"א) ופירות טריים לשוק המקומי

מקור הנתונים: למ"ס, המרכז לסחר חוץ, משרד החקלאות (על בסיס נתוני מכס)

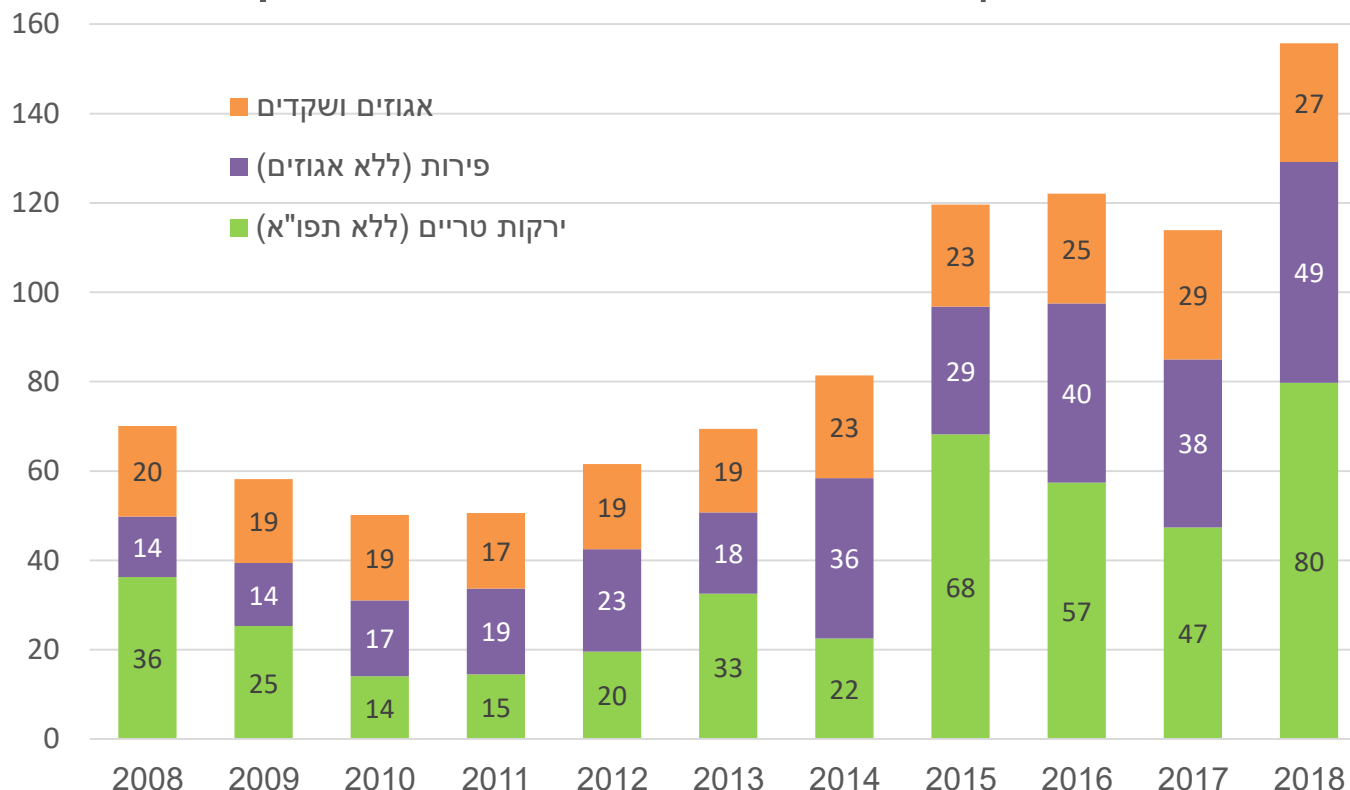
משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

בשנים האחרונות עלה היבוא של ירקות ופירות

5

יבוא ירקות ופירות טריים ומיובשים, אלפי טון

מקור הנתונים: המרכז לסחר חוץ, משרד החקלאות (על בסיס נתוני מכס)

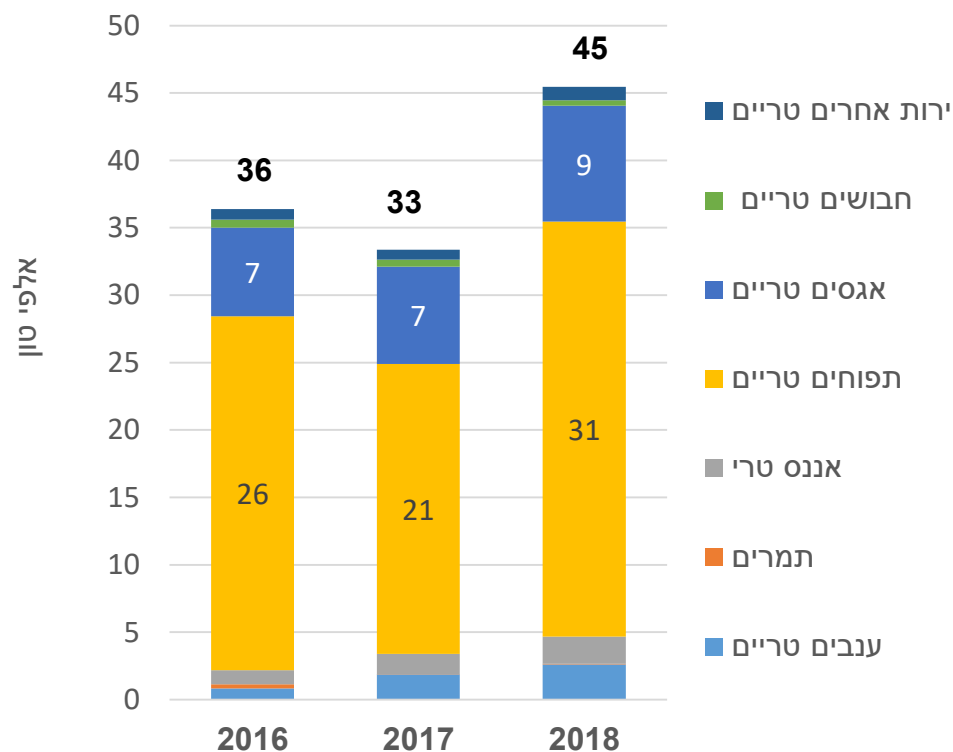
הכפלת נתח היבוא באספקה המקומית לנפש מ-4% ל-8% (ללא תפוזי א, כולל אגוזים)

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

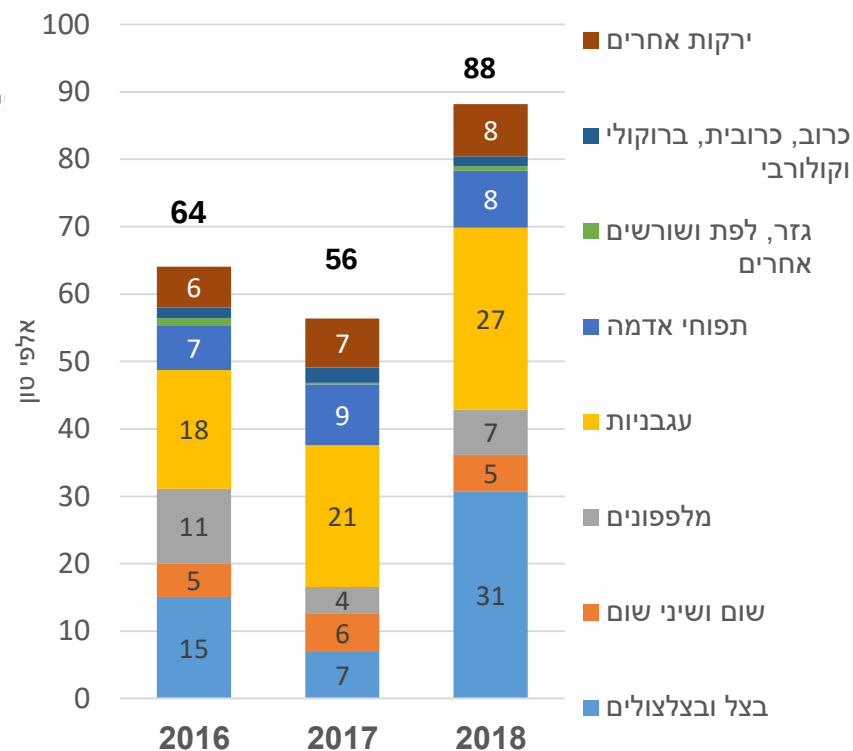

יבוא ירקות ופירות

יבוא פירות* טריים, אלפי טון

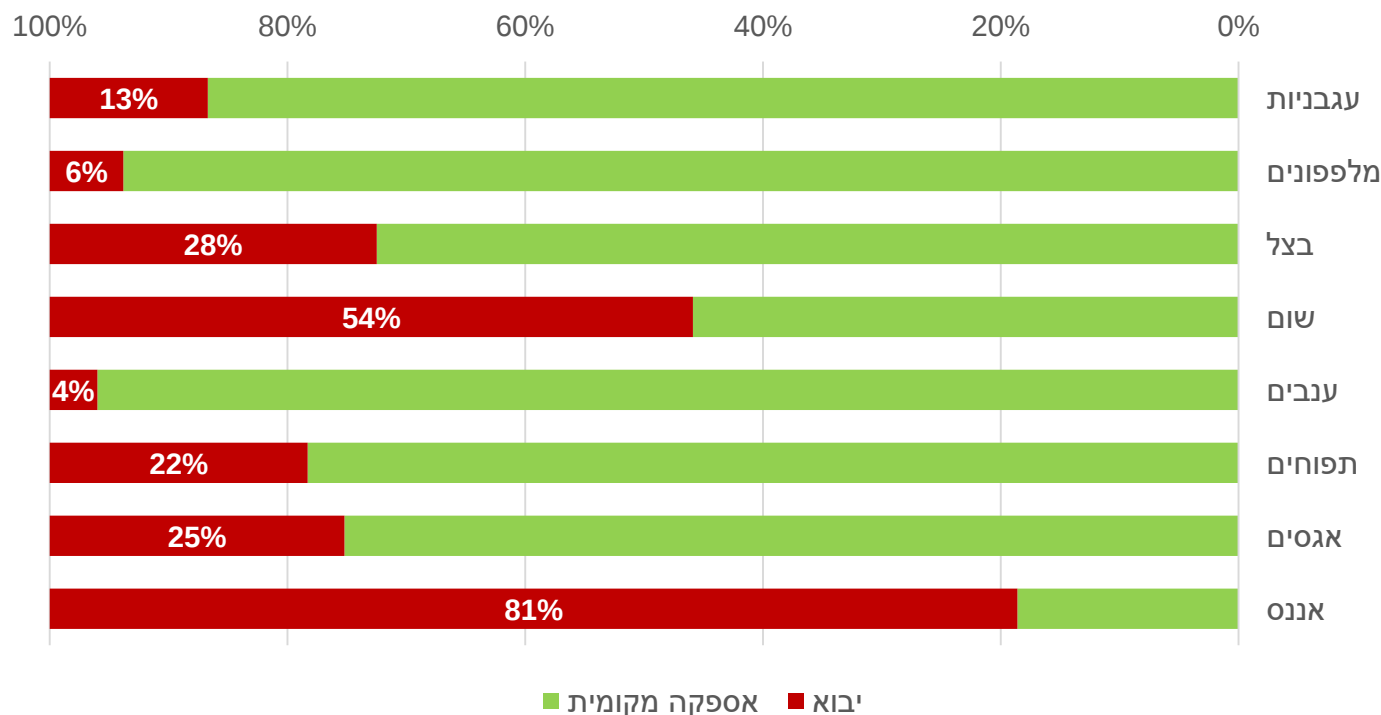
יבוא ירקות טריים, אלפי טון

נתחי יבוא משמעותיים בענפים / חודשים מסוימים

7

נתח היבוא באספקה לשוק המקומי, 2018

מקור הנתונים: למ"ס, המרכז לסחר חוץ, משרד החקלאות (על בסיס נתוני מכס)

נתחי הייבוא מסך האספקה לשוק המקומי – פירות מיובאים

8

2018	2017	2016	אחוז מתוך ה:
5.2%	3.8%	4.2%	פירות (כולל הדרים)
21.7%	16.0%	20.8%	תפוחים
24.8%	20.5%	19.5%	אגסים
4.0%	2.7%	1.3%	ענבים
0.2%	0.1%	1.3%	תמרים
81.4%	85.9%	81.9%	אננס
99.0%	73.0%	85.6%	חבושים

*מקור נתוני הייצור המקומי : למ"ס.

פירות ללא שקדים ואגוזים אחרים.

כמות הפירות הטריים המיובאת מהווה בין 4%-5% בלבד מסך האספקה לשוק המקומי (כמות הייצור המקומי של פירות טריים המיועדת לשוק המקומי והכמות המיובאת).

ברזולוציה של פירות ספציפיים ישנה שונות בנתחי הייבוא (בין הפירות ובין השנים). כך למשל, ב- 2018 נתח הייבוא של תפוחים הינו כ- 22% (לעומת 16% ב- 2017). בתמרים וענבים כמות הייבוא די זניחה ביחס לזו המקומית. מנגד באננס וחבושים (שכמעט ולא מגדלים בארץ) רוב הכמות המשווקת הינה תוצרת מיובאת.

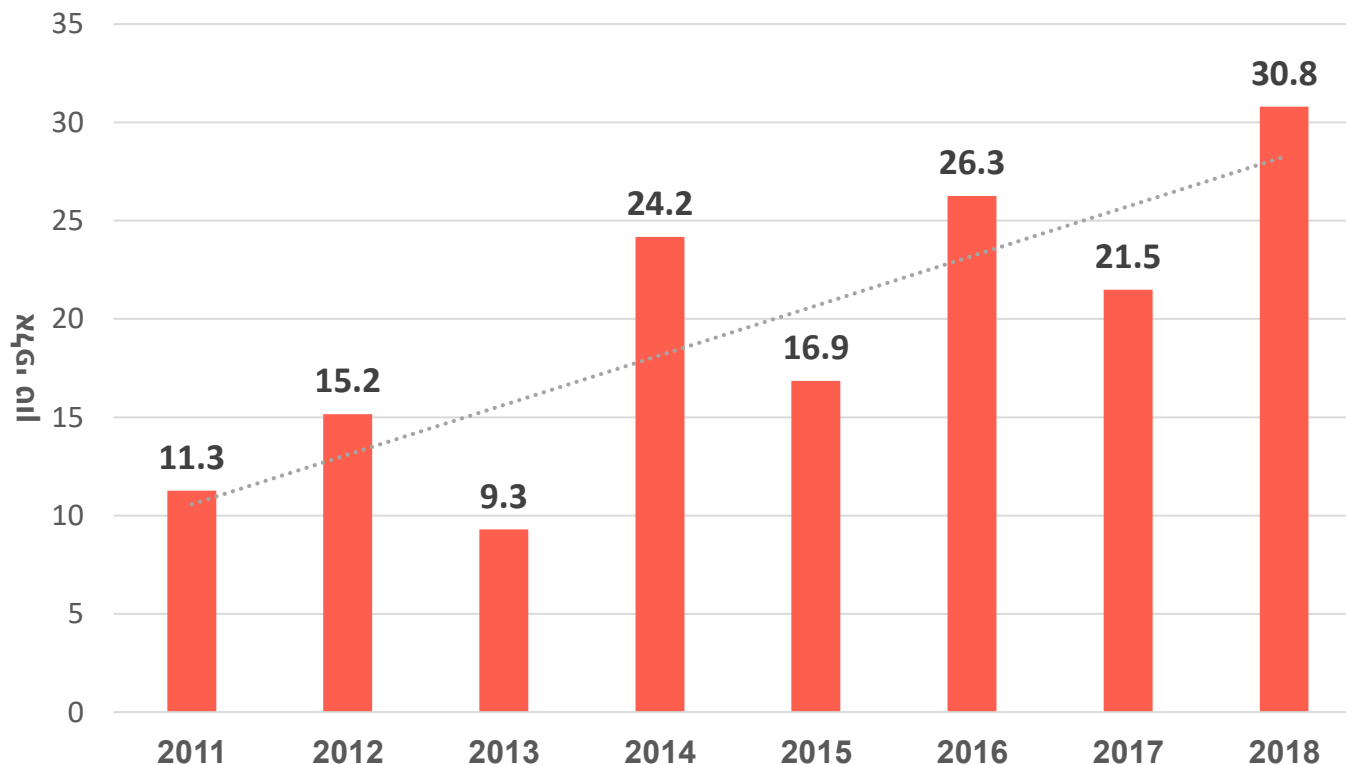
משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

ייבוא תפוחים 2011 - 2018

כמויות ייבוא תפוחים טריים באלפי טון

9

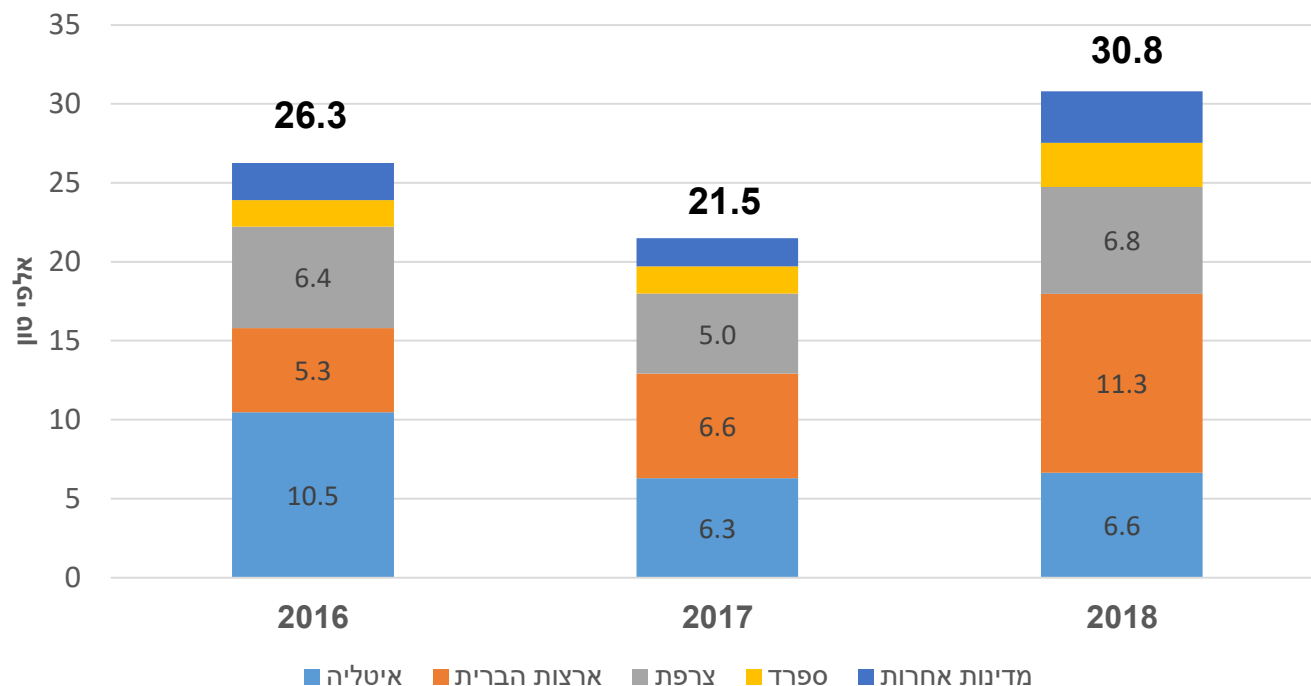
במהלך השנים האחרונות ייבוא תפוחים נמצא במגמת עלייה.

ייבוא תפוחים

כמויות ייבוא תפוחים טריים לפי ארץ מקור בשנים 2016-2018, באלפי טון

10

ישראל מייבאת את מרבית התפוחים מאיטליה, ארה"ב וצרפת.

ב - 2018 חל גידול משמעותי בייבוא תפוחים מארה"ב (בעיקר ייבוא של זני פרמיום).

מדינות אחרות מהן ישראל מייבאת תפוחים בכמות קטנה הינן יוון, טורקיה וארגנטינה.

תופעת הסירווגיות ביבול קיימת בתפוחים.

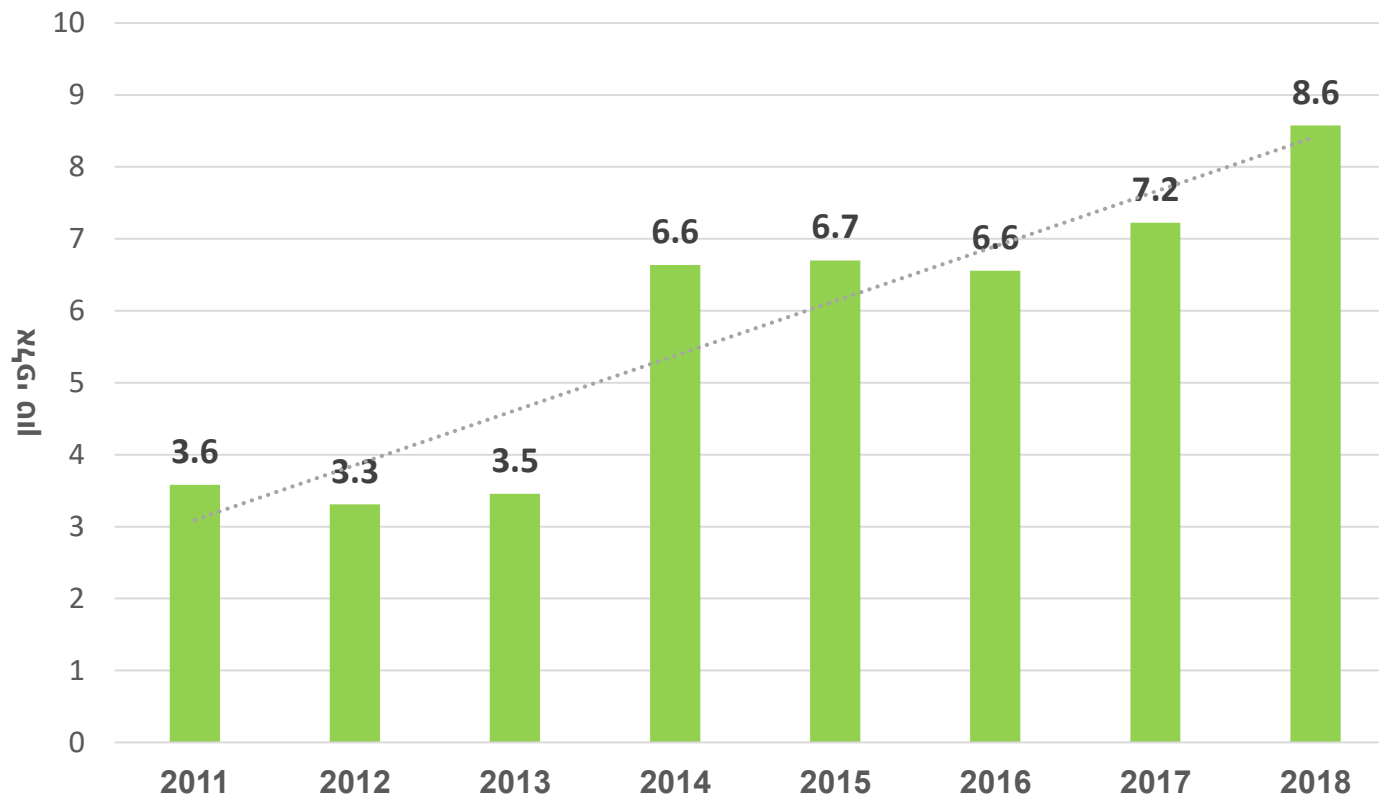
משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

יבוא אגסים 2011 - 2018

כמויות יבוא אגסים טריים באלפי טון

11

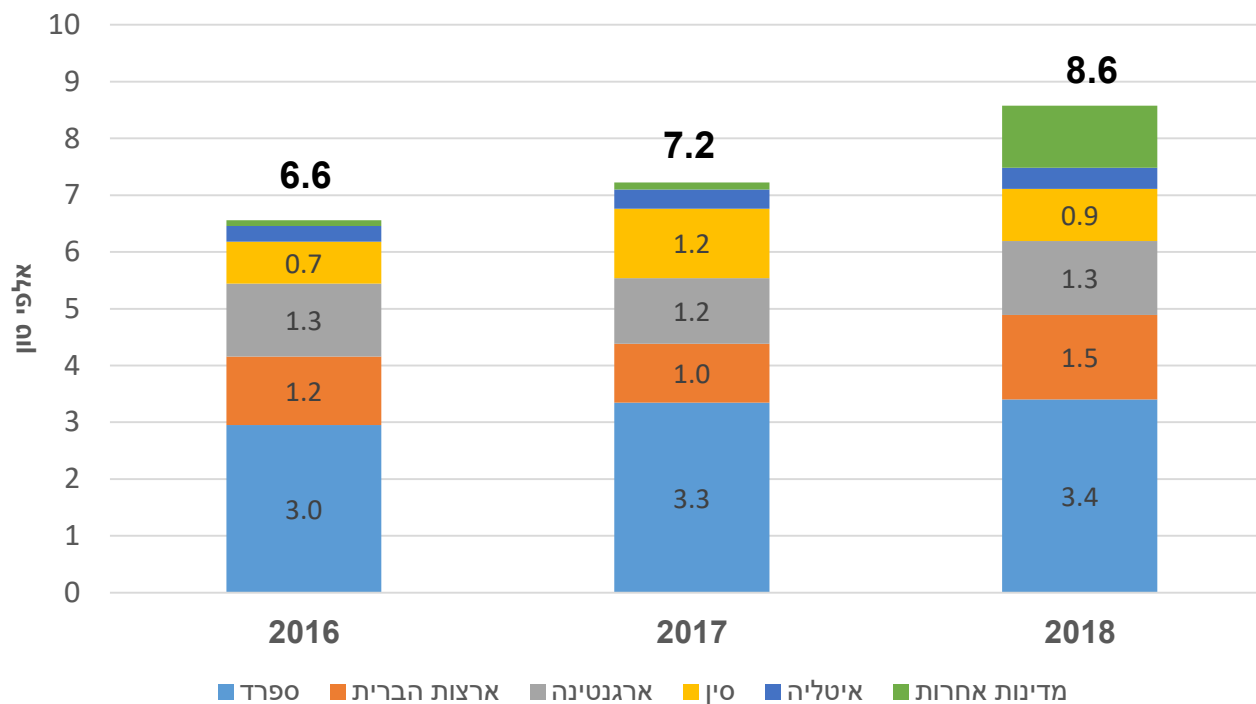
במהלך השנים האחרונות יבוא אגסים נמצא במגמת עלייה.

ייבוא אגסים

כמויות ייבוא אגסים טריים לפי ארץ מקור בשנים 2016-2018, באלפי טון

12

ישראל מייבאת את מרבית האגסים מספרד, ארה"ב, ארגנטינה וסין.

ייבוא אגסים במגמת עלייה בשנים 2016-2018.

מדינות אחרות מהן ישראל מייבאת אגסים בכמות קטנה הינן איטליה, טורקיה ויוון.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

אתגרים

- גידול באוכלוסייה
- צמצום שטחי חקלאות
- שינוי אקלים
- שחיקה ברווחיות

A photograph of a hydroponic greenhouse. Rows of lettuce plants are growing in white channels. The plants are in various stages of growth, with some being dark red and others bright green. The background shows the metal structure of the greenhouse and more rows of plants.

מה עושים / צריך לעשות

1. הרחבת האספקה של מים לחקלאות.

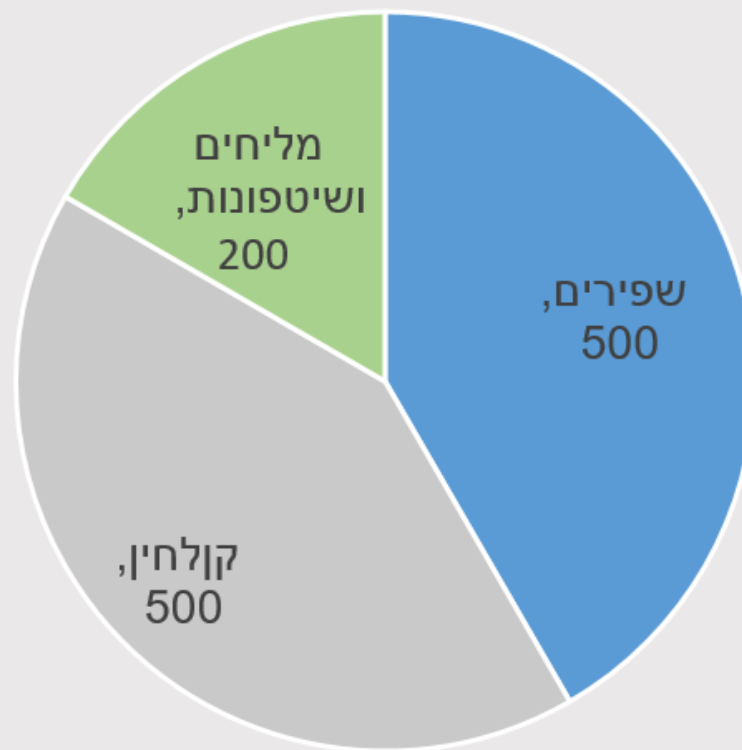
2. שמירה על השטח החקלאי, יחד עם הגדלת הגמישות בשימוש בקרקע.

3. רפורמות בחלק מהענפים לשם יעול.

כמה מים נדרשים להרחבת החקלאות?

15

היום: סך כ-1,200 מלמ"ק

2050:

תוספת אספקת
קולחין לחקלאות:

כ-550 מלמ"ק

מקור הנתונים: רשות המים

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

תוספת המים השפירים הנדרשת ב-2050:

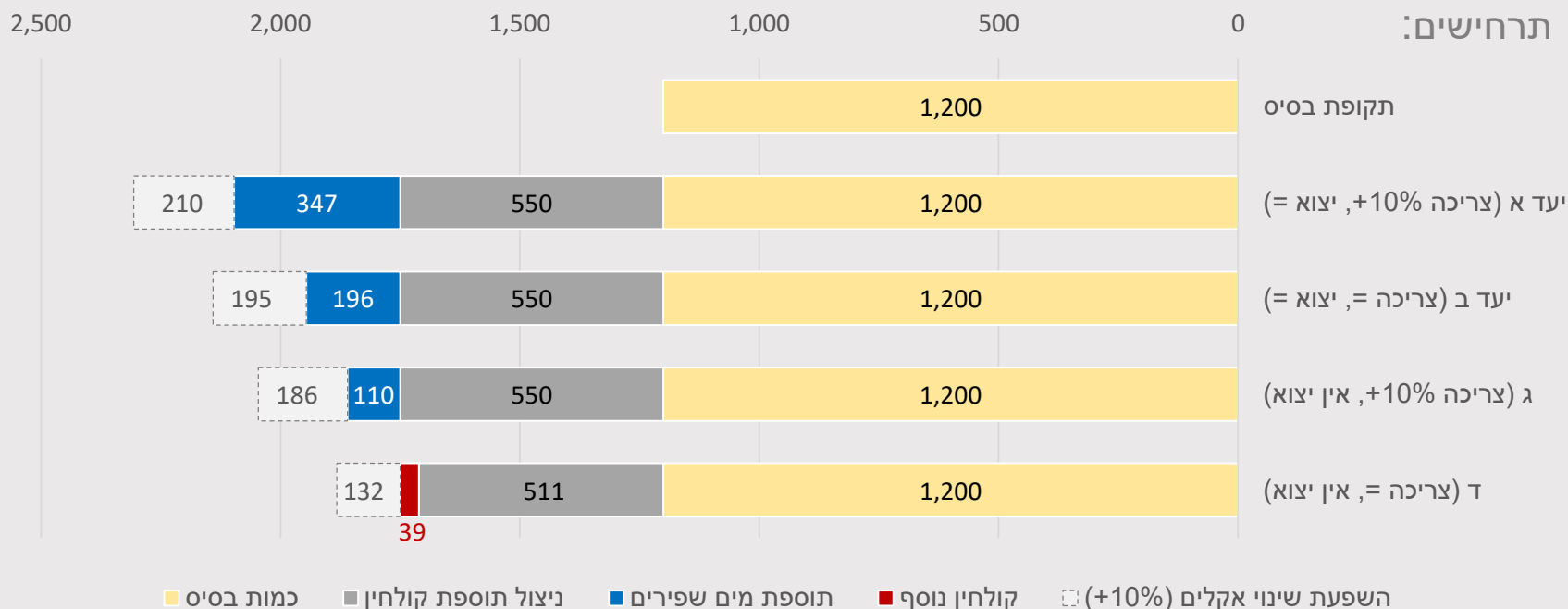
כ-200 עד 350 מלמ"ק מים שפירים להשגת תרחישי היעד לפיתוח החקלאות

16

אומדן לצריכת מים לחקלאות ולתוספת שפירים הנדרשת, מלמ"ק

תרחישים:

סך תוספת
שפירים, כולל
השפעת שינויי
אקלים*:

* תוספת המים השפירים הנדרשת להשגת תרחישי היעד תגדל לכ-400 ל-550 מלמ"ק תחת ההנחה כי לא ניתן להתגבר באמצעות התייעלות על השפעת שינויי האקלים (גידול של 10% בצריכת המים לדונם).

תכנית אסטרטגית

פיתוח חקלאות ישראל כספקית המזון הטרי,
תוך ניצול מרבי של יתרונותיה היחסיים

מיצוב ישראל
כמעצמת
אגרי-טק

שיפור ופיתוח
כושר התחרותיות
של החקלאות

אספקת מרבית
המזון הטרי
לאוכלוסיית ישראל
מייצור מקומי

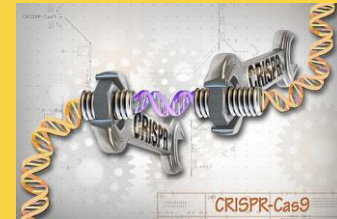
פיתוח בר-קיימא

(חקלאות משמרת סביבה, הערכות לשינוי אקלים, העצמת משקים משפחתיים)

ייצור חלבון חליפי

עריכה גנומית

תחליפי בשר

העתיד כבר
כאן!

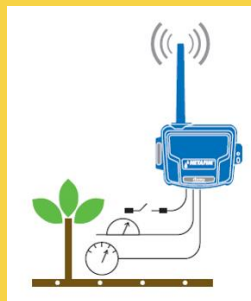
רובוטיקה

רחפנים

חיישנים וניטור

מה קרה למחירי הפירות בשנים
האחרונות?

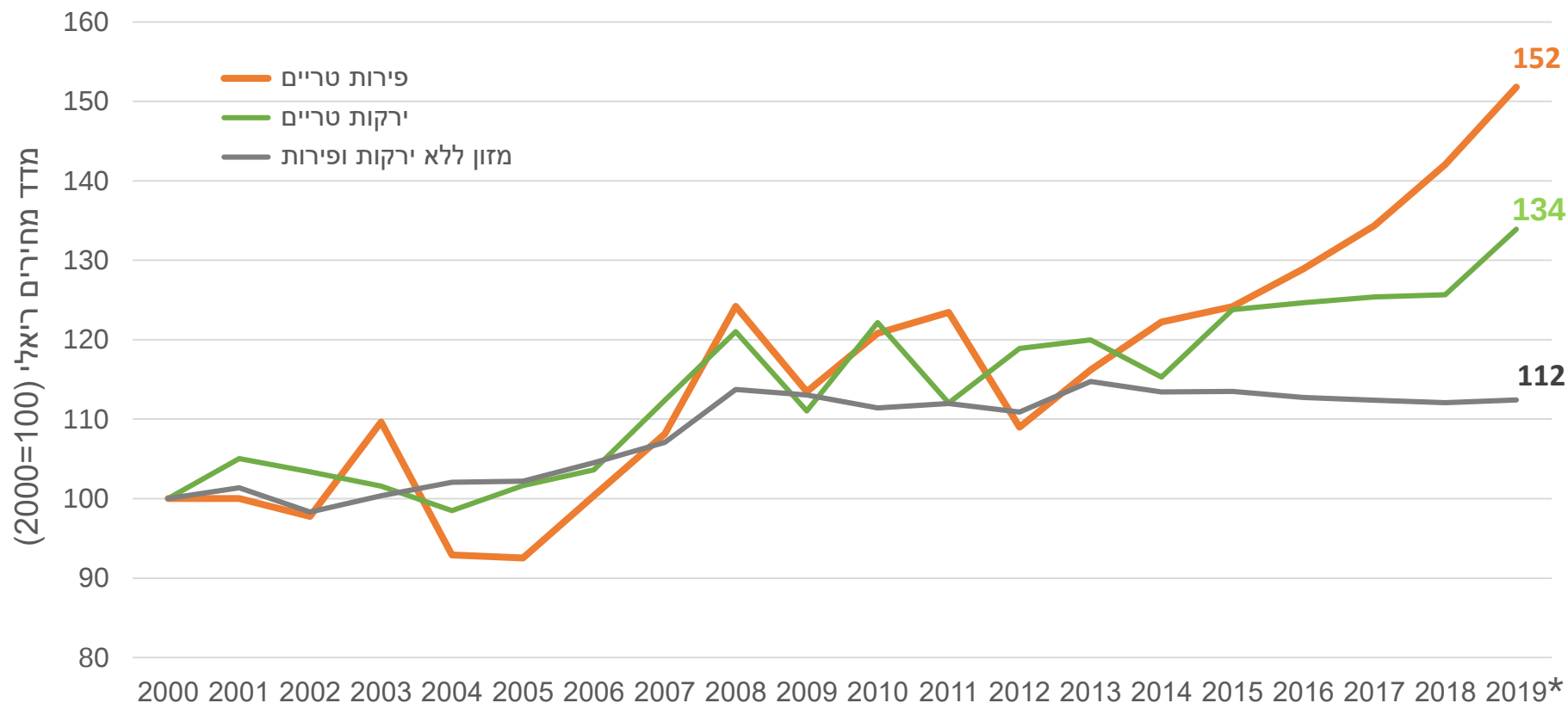

עליה גדולה במחירי פירות

ב-2019 עלו מחירי הירקות והפירות כל אחד ב-7% במונחים ריאליים

20

מדדי מחירים ריאליים לצרכן

*שנת 2019 אינה כוללת חודש דצמבר.

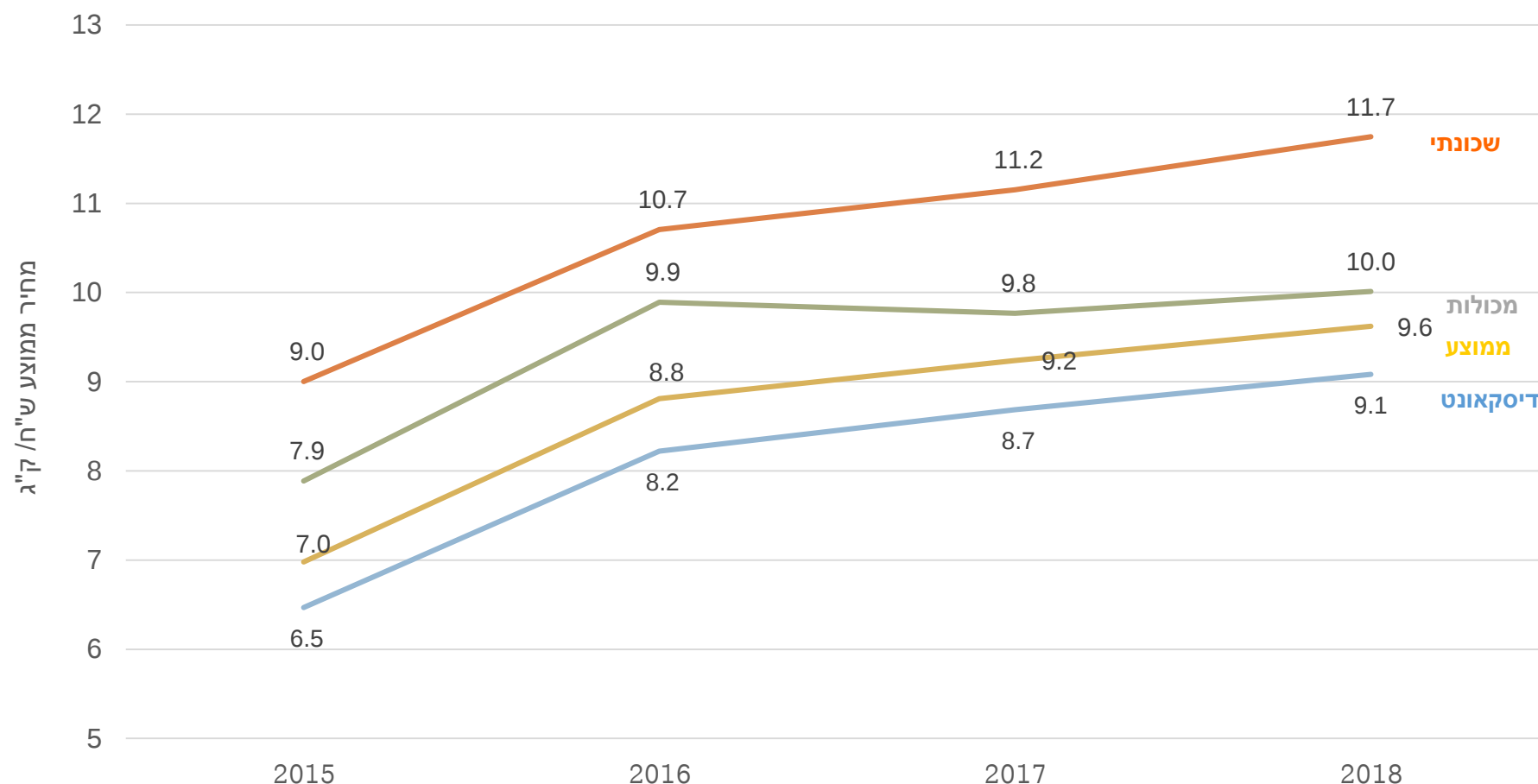
מקור: למ"ס. עיבוד: החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה – משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

מחירים שנתיים ממוצעים של פירות טריים ברשתות השיווק מגמת עלייה במחירי הפירות

21

הערה: יש לציין כי המחיר הינו ממוצע משוקלל אשר מושפע מתמהיל הסל הנרכש או הפורמט הנפוץ באזור (דיסקאונט, שכונתי וכו').
מקור: סטורנקסט ; עיבוד: משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

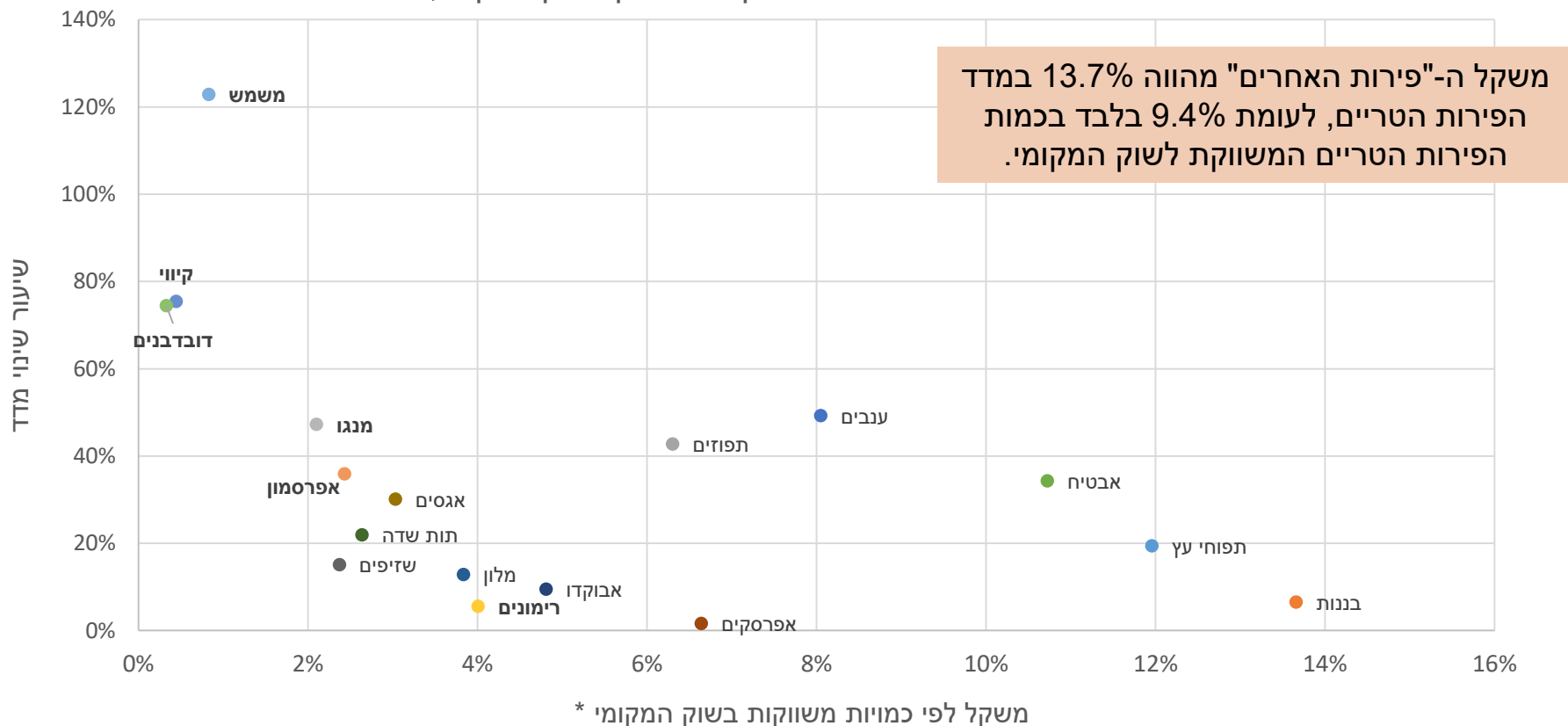

שיעור עליית מדד מחירי הפירות בעשור האחרון

מול משקלם הכמותי בהרכב הצריכה

22

שיעור שינוי במדדי הפירות השונים מול משקלם בשיווק לשוק המקומי, 2009 - 2018

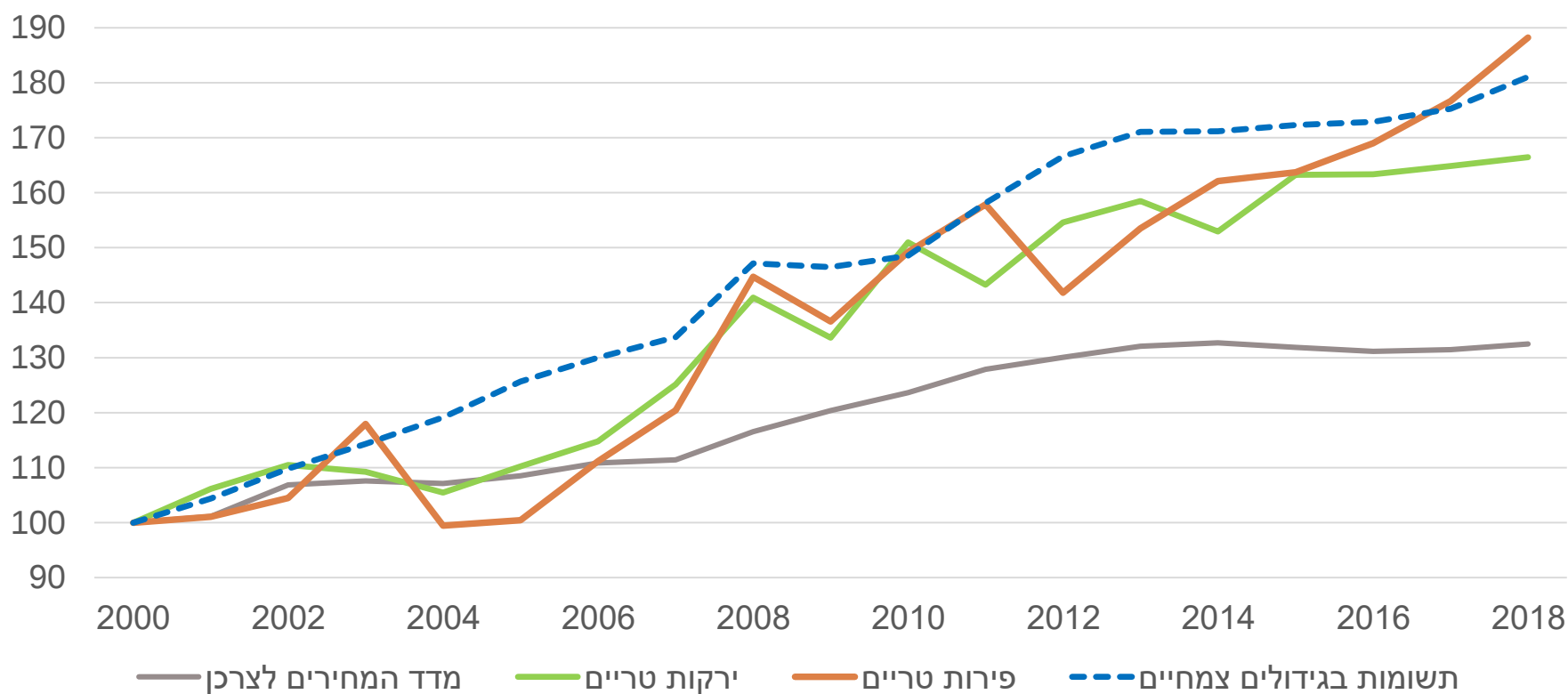
אומנם שיעור עליית מדד המחירים באותם "פירות אחרים" הינו הגבוה ביותר אך משקלם בייצור ובצריכה נמוך מאוד.

*חושב על בסיס כמויות שיווק פירות טריים בשוק המקומי (ללא יבוא, וללא פירות שעבורן לא קיים מדד מחירים)

מקור: למ"ס. עיבוד: החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה – משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

נראה כי בטווח הארוך העליות מוסברות במידה רבה על ידי העלייה במחירי התשומות,
אף כי אין מתאם חזק בין מחירי הפירות למחירי התשומות בשנים האחרונות

מדד המחירים לצרכן, מדדי מחירי הפירות והירקות הטריים
ומדד מחירי תשומות בגידולים צמחיים (נומינאלי, 2000=100)

מקור: למ"ס, עיבודי הכלכלן הראשי

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

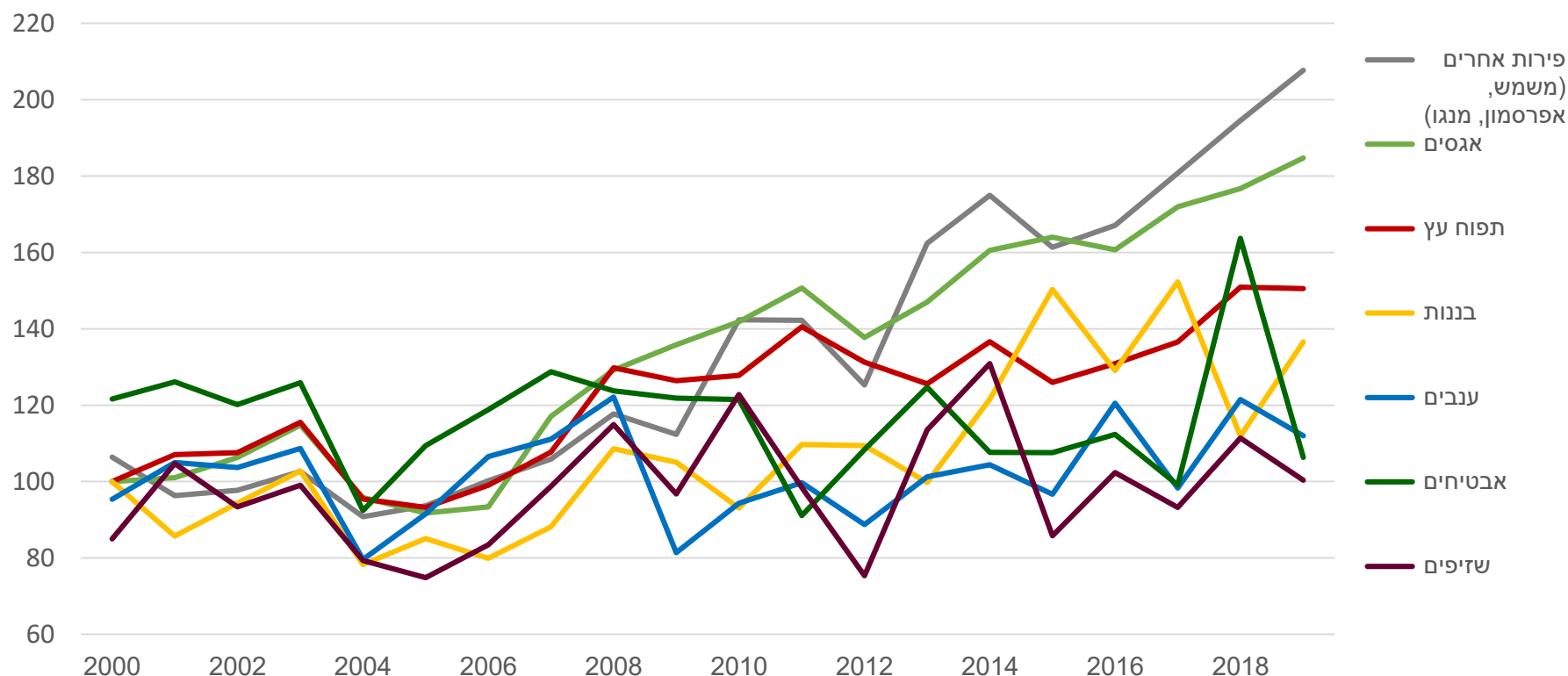

פירות בולטים בעלייה

מדד המחירים לצרכן (נומינאלי)

24

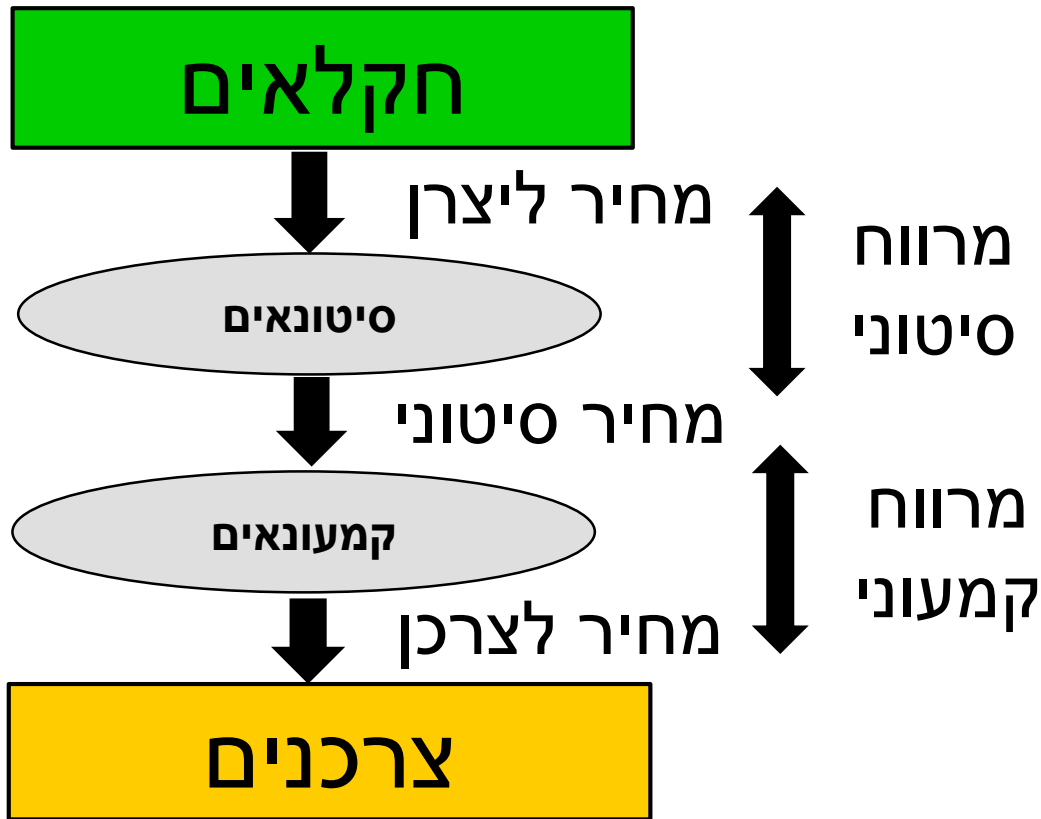
מדדי מחירים לפירות טריים נבחרים, 2000 - 2019

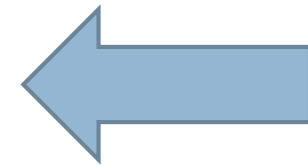
קטגוריית "פירות אחרים" (מנגו, אפרסמון, דובדבנים, משמש, קיווי ורימונים) והאגסים עלו בשיעור גבוה בעיקר במהלך העשור האחרון.

מרווחי השיווק - הגדרה

25

מרווח השיווק הקמעוני
בירקות ופירות טריים
מבטא את הפער בין
המחיר שמשלם הצרכן
למחיר שמשלם הקמעונאי.

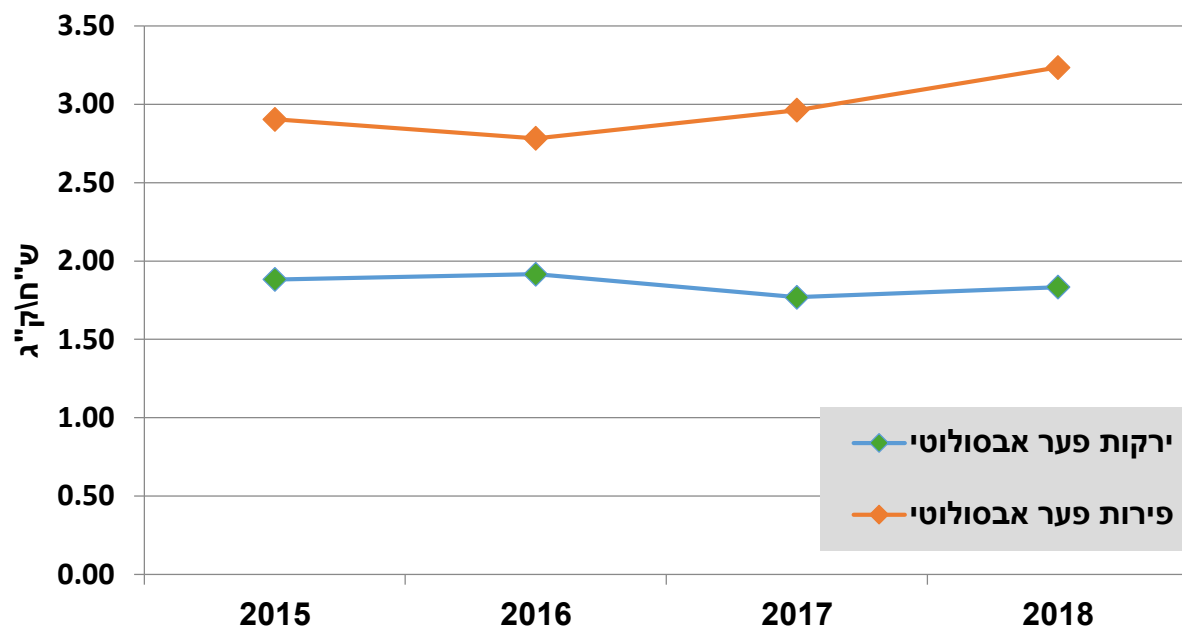

התפתחות מרווח השיווק הקמעוני האבסולוטי לפירות וירקות טריים*

2018 - 2015

26

- בירקות**, בשנת 2018 עמד מרווח השיווק הקמעוני האבסולוטי על 1.83 ₪/ק"ג, מעט יותר מהפער בשנת 2017 שעמד על 1.77 ₪/ק"ג.
- בפירות, עמד המרווח בשנת 2018 על 3.23 ₪/ק"ג.
- החל מ-2017 עלייה במרווח השיווק הקמעוני האבסולוטי בפירות.

*מרווחי השיווק האבסולוטיים מחושבים כהפרש של מחירים קמעוניים (למ"ס) ומחירים סיטוניים שנתיים ממוצעים (סקר של משרד החקלאות ופיתוח הכפר). בשקלול המחירים החודשיים הסיטוניים נעזרנו בכמויות השיווק החודשיות ברשתות השיווק (נתוני סטורנקסט).

**מרווח השיווק לירקות חושב ללא תירס ושעועית ירוקה. משנת 2015 היו תירס ושעועית ירוקה הירקות היחידים בסעיף "ירקות אחרים" וגרמו להטיה של הפער המשוקלל כלפי מעלה כתוצאה מהמשקל הגבוה של סעיף הירקות האחרים (במדד המחירים לצרכן). עד 2014 נכללו תירס ושעועית ירוקה בחישוב הפער אך במשקלות נמוכים יחסית (והסרת שני ירקות אלה מהחישוב לא הובילה לשינוי של מרווח השיווק המשוקלל לירקות).

מתוך דו"ח לבחינת הרווחיות בשרשרת שיווק ירקות ופירות טריים – רווח גולמי ורווח תפעולי – קמעונאים עם וללא מרלוג

27

לוח 1 – שיעור הרווח התפעולי מפירות וירקות, לפי סוגי משווקים, 2015-2017

קמעונאים המפעילים מרלוג			קמעונאים ללא מרלוג			סיטונאים גדולים			מוצר
2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015	
4.3%	(1.3%)	(8.3%)	(7.1%)	(5.9%)	(12%)	(0.3%)	0.7%	4.0%	סה"כ ירקות
16.4%	11.0%	10.7%	4.6%	3.7%	1.4%	7.9%	9.8%	9.4%	סה"כ פירות
9.2%	3.8%	0.1%	(2.0%)	(1.9%)	(7.5%)	2.4%	3.8%	5.7%	סה"כ ירקות ופירות

שיעורי הרווח התפעולי בפירות וירקות במגמת עלייה

קישור לדו"ח ולסיכום דיון בוועדת המחירים

עוגנים לתכנית אסטרטגית לענף החקלאות

29

ניסוח אסטרטגיה כוללת

פיתוח חקלאות ישראל כספקית המזון הטרי העיקרית לאוכלוסייה הגדלה, תוך התייעלות וניצול מרבי של יתרונותיה היחסיים

מיצוב ישראל כמעצמת אגרי-טק

חיזוק מעמדה של ישראל כגורם מוביל בתעשיית האגרי-טק העולמית, תוך השקעה משמעותית בפיתוח ויישום ידע וטכנולוגיה חקלאית המבוססת על שיתוף פעולה רב תחומי, ותוך קידום אימוץ הטכנולוגיות על-ידי החקלאות המקומית.

שיפור ופיתוח כושר התחרותיות של החקלאות

טיפול יכולתם של חקלאי ישראל להתמודד עם השוק גלובלי, בדגש על התייעלות והפחתת העלויות ליחידת תפוקה, הגדלת הערך של התוצרת המקומית, ומיקוד בענפים בהם לישראל יתרונות יחסיים.

אספקת מרבית המזון הטרי לאוכלוסיית ישראל מייצור מקומי

שמירה ופיתוח החקלאות הישראלית להמשך אספקה עצמית של מרבית המזון הטרי לאוכלוסייה הגדלה, בדגש על אבטחת כושר הייצור חמינות תוצרת חקלאית טרייה, בריאה ומגוונת לאוכלוסייה.

פיתוח בר-קיימא, במיקוד על חקלאות משמרת סביבה, היערכות לשינוי אקלים והעצמת משקים משפחתיים

פיתוח ענף החקלאות תוך שמירה על הסביבה ומשאבי הייצור הטבעיים, להבטחת פוטנציאל הייצור לאורך זמן ולשמירת הטבע לדורות הבאים, תוך חיזוק החוסן של ענף החקלאות להתמודדות עם תהליכי שינוי ואתגרי העתיד.

יעדים נוספים קיבלו ביטוי באופן עקיף (לדוגמה: "רווחת הצרכן" בפירוט לעוגן של אספקת מזון, ובחירת שיפור כושר התחרותיות כעוגן מרכזי, "קידום חקלאות סביבתית" למשל כתנאי בסיס לשמירה על פוטנציאל הייצור החקלאי לטווח ארוך)

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה

יעדים ולמהלכים לעוגנים

30

עוגנים אסטרטגיים

1

אספקת מרבית המזון הטרי
לאוכלוסיית ישראל מייצור מקומי

2

שיפור ופיתוח כושר התחרותיות
של החקלאות

3

מיצוב ישראל כמעצמת
אגרי-טק

יעדים

הבטחת כושר ייצור חקלאי
מספק לטווח ארוך

אספקת תוצרת חקלאית
איכותית ומזינה וקידום צריכתה

הבטחת מגוון תוצרת חקלאית
מייצור מקומי

הגדלת רמת ההכנסה ליחידת
תוצרת

שיפור התפוקה ליחידת שטח
והפחתת עלויות הייצור

הפחתת רמת הסיכון לחקלאים

הגדלת יזמות באגרי-טק

השרשת היזמות והחדשנות
בחקלאות המקומית

מינוף חברות וידע לפעילות
גלובלית

4 פיתוח בר-קיימא – במיקוד על יעדים רוחביים וערכים ציבוריים שלא מקבלים ביטוי בעוגנים האחרים*

קידום חקלאות משמרת סביבה
ושטחים פתוחים

הערכות לשינוי אקלים

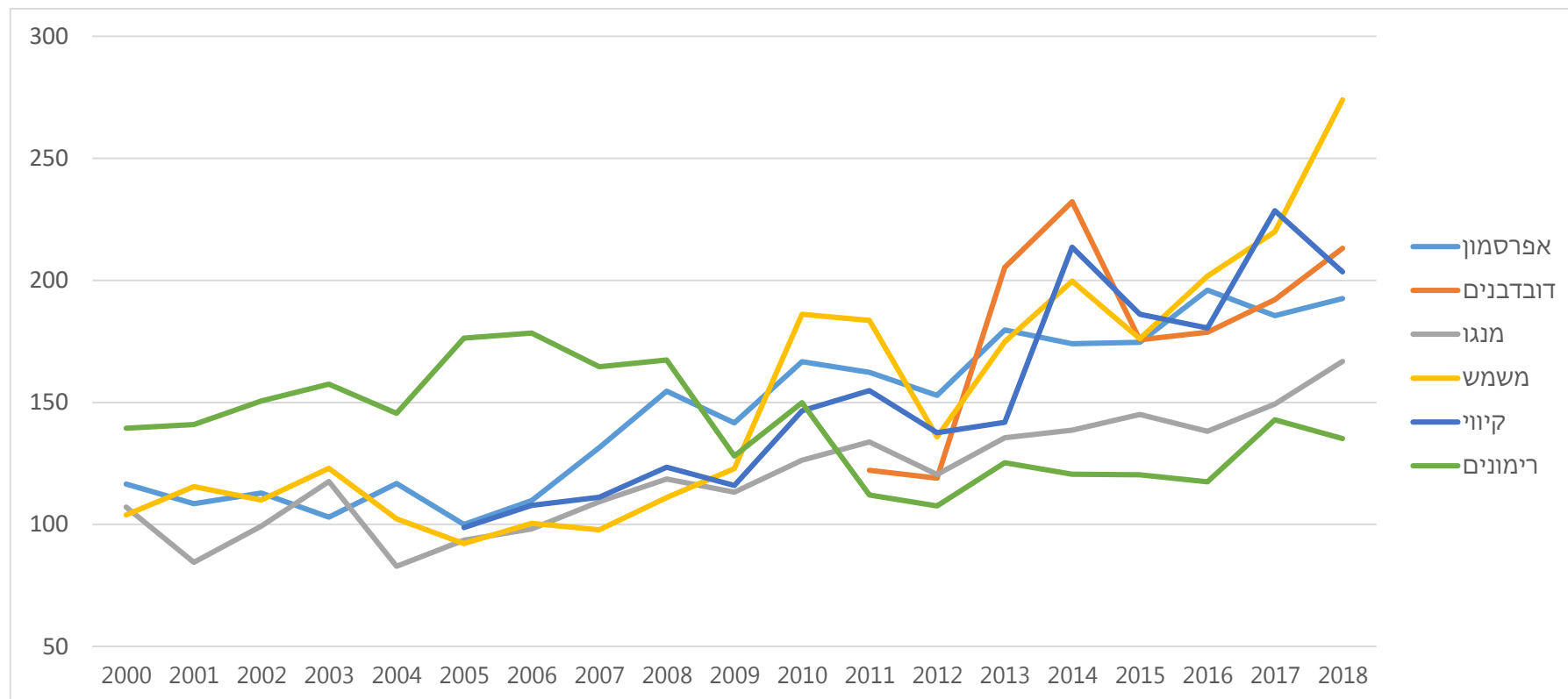
העצמת משקים משפחתיים
וקואופרטיבים קטנים/בינוניים

30

זום אין – קטגוריית "פירות אחרים"

מדד המחירים לצרכן (נומינאלי)

31

- מחירי משמש, דובדבן, קיווי, אפרסמון ומנגו עלו באופן ניכר במהלך העשור האחרון.
- במפגש הנוכחי נרצה לשמוע ממכם על הסיבות העיקריות לעליית המחירים בפירות אלו.

מקור: למ"ס. עיבוד: החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה – משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

חזרה

משרד החקלאות ופיתוח הכפר - החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה